

MINISTERSTWO
ŚRODOWISKA

KORZYŚCI Z WDROŻENIA SYSTEMU EMAS W MINISTERSTWIE ŚRODOWISKA

Małgorzata Stelmaszczyk
główny specjalista w Departamencie Ochrony Powietrza
Pełnomocnik ds. zarządzania środowiskowego
w Ministerstwie Środowiska

Ministerstwo Środowiska, poprzez współtworzenie polityki państwa, **troszczy się o środowisko** w Polsce i na świecie oraz wpływa na długofalowy, realizowany z **poszanowaniem przyrody i praw człowieka** rozwój kraju tak, aby uwzględnić potrzeby zarówno współcześnie żyjących ludzi, jak i przyszłych pokoleń.

MŚ jako jeden z organów EMAS

Ministerstwo Środowiska jest odpowiedzialne m.in. za:

- prowadzenie polityki w zakresie rozwoju wspólnotowego systemu ekozarządzania i audytu (EMAS) w Polsce
- współpracę z organami Unii Europejskiej w tym zakresie
- rozpowszechnianie zrównoważonych wzorców zarządzania wśród społeczeństwa

Zgodnie z ustawą o krajowym systemie ekozarządzania i audytu (EMAS) oraz rozporządzeniem (WE) nr 1221/2009

- Inicjatywa „**Zielony resort**” – listopad 2008 r.
- **Program oszczędnościowy MŚ** – luty 2009 r.
(drukowanie dwustronne, segregacja odpadów, praca na wersji elektronicznej dokumentów)
- Decyzja o wdrażaniu systemu EMAS – luty 2009 r.
- Wstępny przegląd środowiskowy
- Podpisanie z KPRM **Porozumienia nr 1/2010 na rzecz realizacji usprawnienia zarządczego**

Wdrażanie systemu EMAS w MŚ - stan wyjściowy

W ramach projektu „*Modernizacja systemów zarządzania i podnoszenie kompetencji kadr poprzez realizację wdrożeń usprawniających ukierunkowanych na poprawę procesów zarządzania w administracji rządowej*” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- Czas trwania projektu „Wdrażanie systemu EMAS w MŚ”:
15 grudnia 2010 r. do 12 sierpnia 2011 r.

Sytuacja wyjściowa:

- brak wdrożonego formalnego systemu zarządzania
- dostępne wyniki Przeglądu środowiskowego (wykazano blisko **55 % stopień zgodności** funkcjonującego w MŚ nieformalnego systemu zarządzania środowiskowego z wymaganiami normy EN ISO 14001:2004)

Czas – „oswojenie” systemu zarządzania środowiskowego wymaga czasu

- Praca nad procedurami i innymi dokumentami systemowymi – **ponad 3 miesiące**
- Okres prac nad ich udoskonaleniem w procesie implementacji – **kolejne 2 miesiące**
- Audyty wewnętrzne systemu EMAS, ocena zgodności z wymaganiami prawnymi, Przegląd zarządzania, deklaracja środowiskowa, Przewodnik dla pracowników – ...

A w tzw. międzyczasie **przygotowania do Przewodnictwa w Radzie UE**

Czas – „oswojenie” systemu zarządzania środowiskowego wymaga czasu

- W ramach projektu zorganizowano dwukrotnie 1,5 godzinne **spotkania informacyjne** nt. systemu EMAS dla wszystkich pracowników MŚ (ok. 2 x po ok. 500 osób)
- Przygotowano **Zespół EKO** do wspierania prawidłowego wdrożenia i utrzymania systemu EMAS w MŚ (trzy sesje szkoleniowe dla 20 osób – przedstawiciele prawie każdej komórki organizacyjnej MŚ)
- Zaangażowano grupę ok. 40 pracowników do procesu identyfikacji aspektów MŚ
- Wyszkolono 10 wewnętrznych auditorów środowiskowych MŚ
- Przeprowadzono ponad **70 dni** konsultacji

Czas – „oswojenie” systemu zarządzania środowiskowego wymaga czasu

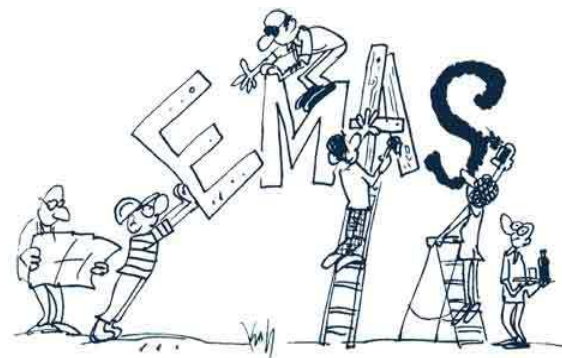

Przy tak kompleksowych projektach:

- przyjmować czas realizacji na **minimum 10 miesięcy** (*przy założeniu wysokiego poziomu świadomości ekologicznej pracowników*)
- przygotować się na kontakty robocze/maile, jako główny sposób komunikacji z współpracownikami
- Założyć margines „**zapasu czasowego**” na wypadek konieczności dopełnienia ciążyących na instytucji zobowiązań prawnych z zakresu ochrony środowiska

Samodzielnie czy z konsultantem czyli o wsparciu doradczym

- Wdrażanie SZŚ wymaga doświadczenia – bez wcześniejszego obcowania z praktyczną realizacją zapisów norm ISO, trudno budować formalne procedury, wypełniać zapisy rozporządzenia EMAS – jest to oczywiście możliwe, ale wymaga więcej czasu

Samodzielnie czy z konsultantem czyli o wsparciu doradczym

➤ Jeżeli zależy na czasie:
wskazać na **Pełnomocnika** osobę o **wysokich kwalifikacjach**
w zakresie SZŚ, zagwarantować mu stosowne **uprawnienia** oraz
dyspozycyjność w realizacji zadań lub

wesprzeć się wsparciem **konsultantów**

W tym przypadku:

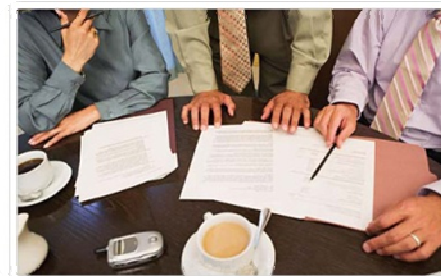
- stawiać na konsultantów o dużym **doświadczeniu teoretycznym i praktycznym** – szczególnie cenne doświadczenie jako weryfikator systemu EMAS ze względu na specyfikę działalności administracji
- wpisywać funkcjonujące już praktyki w budowany system EMAS – **nie pozwolić** na narzucanie gotowego schematu

Samodzielnie czy z konsultantem czyli o wsparciu doradczym

Od początku realizacji projektu **wymagać częstych wizyt**
w jednostce *(założyć dużą liczbę godzin konsultacji)*

– bez zaznajomienia się z organizacją, intensywnych rozmów z pracownikami – nie sposób rzetelnie zidentyfikować mające zastosowanie w tej organizacji wymagania prawne i inne, aspekty środowiskowe

(często oczywiste sytuacje / rzeczy nie są dostrzegane przez pracowników, nie wychodzą podczas rozmów, a jedynie podczas wizji lokalnych)

Świadomość ekologiczna

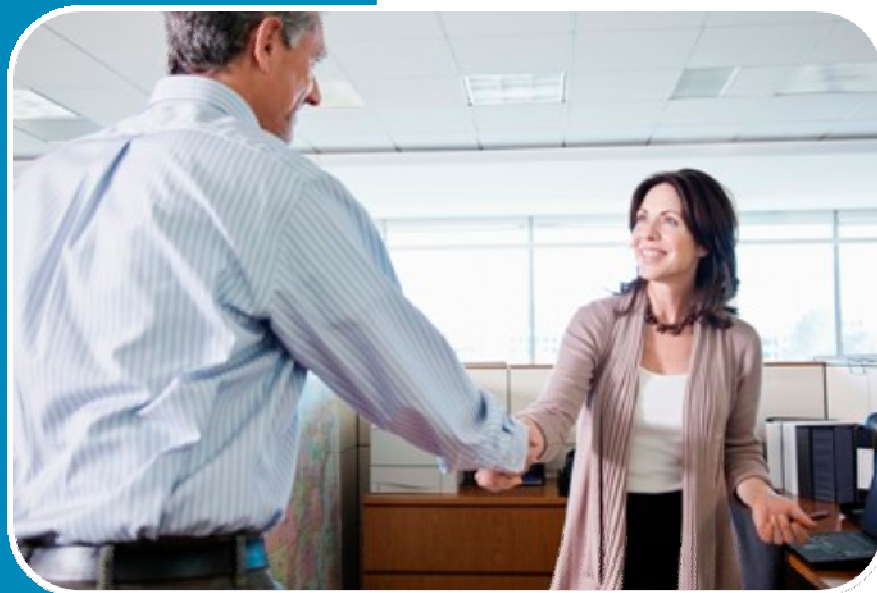
- wzrost wiedzy i umiejętności pracowników oraz ich zaangażowania
- poprzez praktyczne rozwiązania prośrodowiskowe oraz akcentowanie znaczenia komunikacji, wpływające pośrednio na świadomość ekologiczną pracowników oraz interesariuszy
- poprawa umiejętności dzielenia się wiedzą nt. działalności środowiskowej z kluczowymi partnerami

PROCEDURY UDZIELANIA ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH W MINISTERSTWIE ŚRODOWISKA

Procedury regulują sposób udzielania zamówień publicznych w Ministerstwie Środowiska.

W umowach na realizację zamówienia publicznego Wykonawca:

➤ oświadcza, że zapoznał się z Polityką Środowiskową Zamawiającego;

- jest świadomy znaczenia zgodności z Polityką Środowiskową przy realizacji postanowień umowy;
- jest zobowiązany do zagospodarowania odpadów, powstałych w wyniku realizacji umowy, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami (jeśli dotyczy przedmiotu umowy).

DOSTAWA KOMPUTERÓW

Wymagania odnośnie certyfikatów i standardów:

- certyfikat ISO9001 dla producenta sprzętu na proces projektowania i produkcji;
- deklaracja zgodności CE;
- spełnienie kryteriów środowiskowych, w tym zgodności z dyrektywą RoHS Unii Europejskiej o eliminacji substancji niebezpiecznych;
- komputer musi spełniać wymogi normy Energy Star min. 5.0.

Przed podpisaniem umowy Zamawiający zastrzega sobie prawo żądania dostarczenia tych dokumentów przez Wykonawcę, którego oferta została wybrana za najkorzystniejszą.

Wykonawca może zamiast zaświadczeń i certyfikatów, o których mowa powyżej złożyć równoważne zaświadczenia wystawione przez podmioty mające siedzibę w innym państwie członkowskim Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

DOSTAWA PAPIERU

Ekologiczny papier ksero w formacie A4:

➤ papier o gramaturze nie mniejszej niż 75-80 g/m², posiadający certyfikaty ekologiczne: FSC oraz ISO 14001 wyprodukowany przez podmiot posiadający SZŚ zgodny z normą ISO 14001;

➤ papier o gramaturze nie mniejszej niż 75-80 g/m², posiadający certyfikat ekologiczny FSC, papier o gramaturze nie mniejszej niż 80 +/-3,0 g/m², wytworzony ze 100 % udziałem materiałów lub substancji pochodzących z recyklingu np. makulatury, posiadających certyfikaty ekologiczne: Blue Angel, FSC oraz EU Flower, białosc CIE nie mniej niż 90+/-3,0, wyprodukowany przez podmiot posiadający SZŚ zgodny z normą ISO 14001 lub system zarządzania jakością zgodny z normą ISO 9001

USŁUGI CATERINGOWE

- serwowane posiłki są zrobione z lokalnych i sezonowych produktów (unikamy gatunków zagrożonych wyginięciem np. łosoś bałtycki, sola, tuńczyk błękitno płetwy);
- jeżeli w menu są ryby, raki to powinny pochodzić one ze zrównoważonych hodowli;
- posiłki powinny być przygotowywane z regionalnych produktów,
tj.: świeże owoce: nie ananasy, mango, papaje ale jabłka, truskawki, maliny, jagody, śliwki, porzeczki, agrest, orzechy włoskie, laskowe, żurawina itp.);
- napoje (typu sok, woda) powinny być serwowane w dużych opakowaniach przelane do dzbanków, woda mineralna z lokalnych źródeł.

Niedopuszczalne są:

- plastikowa zastawa np. plastikowe kubki plastikowe mieszadełka;
- jednorazowe opakowania: kawa, cukier;
- 5 ml śmietanki do kawy – mleko, śmietanka w dzbankach.

MATERIAŁY PROMOCYJNE

Przykładowe materiały promocyjne wykonane z materiałów ekologicznych:

- zegarki biurkowe zasilane wodą;
- teczki/etui na dokumenty – oprawa lniana;
- torby ekologiczne – juta, len;
- torby składane pochodzące z przetworzonych butelek PET;
- parasole wykonane z materiału pochodzącego z przetworzonych butelek PET;
- ładowarki słoneczne do telefonów komórkowych wraz z adapterami;
- notatniki – tektura lita, oklejona papierem, oklejona papierem pochodzącym w 100% z recyklingu, papier: dwustronnie powlekany 80g/m² o matowej powierzchni produkowany w 100% z makulatury.

Zielona Prezydencja

- Przewodnictwo w Radzie Unii Europejskiej dostarczyło okazji do **zastosowania i promocji środowiskowo przyjaznych działań**
- Działania te zostały **zainicjowane przez Ministerstwo Środowiska** we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych jako projekt „**Zielona Prezydencja**”, który miał na celu **promowanie oszczędności zasobów naturalnych** oraz **organizacji spotkań i konferencji bez zbędnego obciążenia dla środowiska**

W ramach przewodnictwa Polski w Radzie UE został przygotowany poradnik, w którym zostały przedstawione proste zasady organizowania spotkań i konferencji w tzw. zielonym standardzie – w sposób ograniczający ich negatywny wpływ na środowisko.

Lokalizacja miejsca spotkania

wyбираemy miejsce, do którego łatwo
dojechać komunikacją miejską

transport sprzętu i artykułów biurowych dla celów spotkań powinien odbywać się w pojemnikach transportowych wielokrotnego użytku i poza godzinami szczytu, tj. w godzinach 9.00 - 14.00

Zielone biuro

materiały powinny być ekologiczne, tzn. sposób produkcji materiałów, z których wykonane będą artykuły jest obiektywnie jak najmniej szkodliwy dla środowiska

Materiały informacyjne i gadżety

Katalog zielonych zasad

Przy organizacji spotkań i wydarzeń **w sposób ekologiczny** szczególna uwaga powinna zostać zwrócona na:

- zaopatrzenie obiektów konferencyjnych w **papier ekologiczny** do drukarek oraz urządzenia pozwalające na **druk dwustronny**
- zaopatrzenie obiektów w **pojemniki do segregowania odpadów**
- wyposażenie pomieszczeń w **energooszczędne oświetlenie**

Katalog zielonych zasad

- stosowanie naczyń **szklanych**, ewentualnie **biodegradowalnych**
- stosowanie produktów z **opakowań zbiorczych**, podawanych w **naczyniach wielokrotnego użytku**
- **unikanie** tzw. „mini produktów”, np.: cukier, sól, śmietanka, itd.
- **eliminowanie** naczyń wykonanych z **plastiku**, w tym miszadeł, kubeczków, talerzyków, sztućców, itd. oraz **plastikowych butelek**

Katalog zielonych zasad

- stosowanie w cateringu produktów regionalnych i sezonowych

Katalog zielonych zasad

Przy organizacji spotkań i wydarzeń w sposób ekologiczny szczególna uwaga powinna zostać zwrócona na:

- podwójne wykorzystanie materiałów promocyjnych (tzw. „drugie życie produktu”)
- wybór upominków funkcjonalnych, użytkowych, trwałych

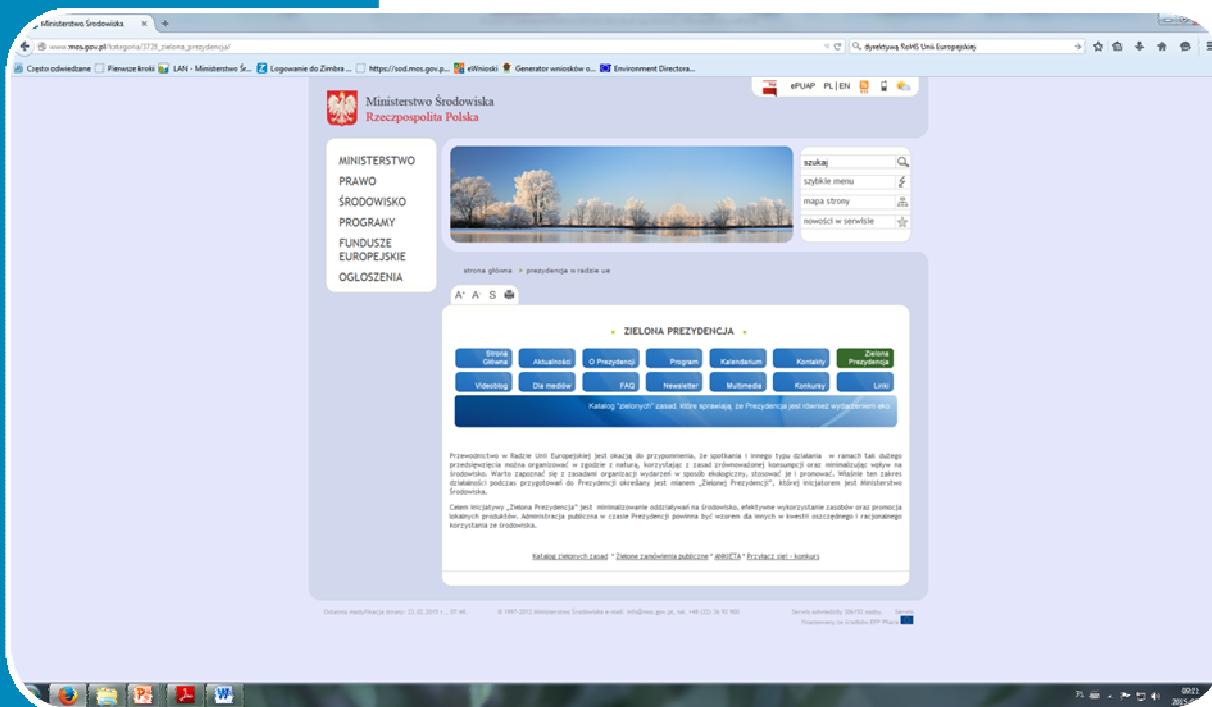
Katalog zielonych zasad

Ministerstwo Środowiska oraz
Ministerstwo Spraw Zagranicznych
zachęcały **wszystkie instytucje
administracji publicznej** do
uwzględniania powyższych sugestii
przy organizacji spotkań polskiej
Prezydencji.

Katalog zielonych zasad

http://www.mos.gov.pl/kategoria/3728_zielona_prezydencja/

Ministerstwo Środowiska

www.mos.gov.pl/en/tytul/4515_archiwum/12020_nr_1_15_lipca_2011.html

dyrektywa RoHS Unii Europejskiej

posiedzeniu zebrał się dziś Sejm i Senat. Oprócz parlamentarzystów w uroczystości udział wzięli Prezydent RP Bronisław Komorowski oraz Prezes Rady Ministrów Donald Tusk wraz z członkami rządu, w tym Andrzejem Kraszewskim, ministrem środowiska.

NAJBLIŻSZE WYDARZENIA

15.07.2011 - Warszawa - konferencja „Challenge for the Polish Presidency: Sustainable Development as an Economic and Environmental Imperative”

18.07.22.07.2011 - Genewa (Szwajcarna) - 25. Spotkanie Komitetu ds. Zwierząt CITES

KOMENTARZ

Andrzej Kraszewski, minister środowiska

Jednym z najważniejszych elementów skutecznej ochrony środowiska jest solidarność działań podejmowanych ponad granicami krajów i we współpracy wszystkich partnerów. Polska prezydencja odbywa się w szczególnym momencie – w czasie dyskusji nad kształtem nowych polityk Unii Europejskiej oraz wdrażania Strategii Europa 2020, która wyznacza główne kierunki rozwoju Wspólnoty.

ZIELONA PREZYDENCJA

SPOTKANIA W „ZIELONYM” STANDARDZIE czyli organizacja spotkań i konferencji bez zbędnego obciążenia dla środowiska

Często nie zdajemy sobie sprawy, że przygotowanie i realizacja konferencji czy spotkania biznesowego, bez względu na ich tematykę, wpływa na klimat, powstawanie odpadów, zużycie wody...

SYLWETKA PREZYDENCJI

prof. Andrzej Kraszewski

Dr hab. inż. Andrzej Kraszewski, minister środowiska, profesor Politechniki Warszawskiej na Wydziale Inżynierii Środowiska, jest specjalistą w zakresie oddziaływania przedsięwzięć infrastrukturalnych na środowisko. Prowadził badania w zakresie metodologii ocen oddziaływania na środowisko, oddziaływania transportu na środowisko i roli Konflikta w podejmowaniu decyzji. Zajmował się również analizą ryzyka, budową modeli prognostycznych, informatyką środowiska i systemami informacji o środowisku.

Redakcja Newslettera
Biuro Prasowe, Ministerstwo Środowiska
ul. Wesoła 52/54, 05-022 Warszawa
tel. (+48 22) 57 92 757, fax: (+48 22) 57 92 505, mail: biuro.prasowe@mos.gov.pl

Regularna kolumna nt.
Zielonej Prezydencji w
NEWSLETTERZE
MINISTERSTWA
ŚRODOWISKA

http://www.mos.gov.pl/kategoria/4515_archiwum/

SKUTECZNA OCHRONA ŚRODOWISKA

Po zakończeniu polskiej prezydencji w Radzie UE pozostałe po spotkaniach materiały z MSZ oraz Ministerstwa: Edukacji Narodowej, Środowiska i Zdrowia, których nie dało się wykorzystać **zostały poddane utylizacji i recyklingowi.**

Posegregowano i oddano do ponownego przetworzenia prawie **4 tony surowców wtórnych**, co pozwoliło zaoszczędzić zasoby naturalne i energię potrzebną do wydobycia i przetworzenia kolejnych surowców.

W efekcie nie zostało wyemitowanych do powietrza **8400 kg gazów cieplarnianych, tj. tyle, ile 1120 drzew pochłania średnio w ciągu roku.**

Za fundusze uzyskane ze sprzedaży surowców wtórnych partnerzy posadzili drzewa.

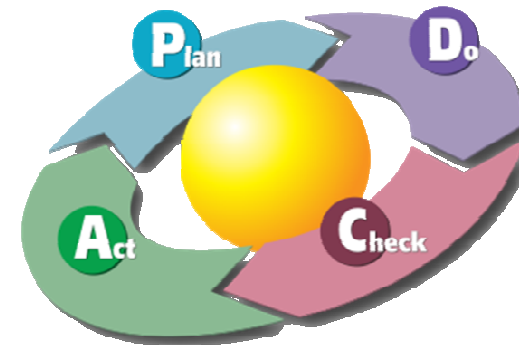

- **Wyłączamy prąd, włączamy oszczędzanie**
kampania nt. zmian klimatu i redukcji emisji gazów cieplarnianych
- **Polak tym bardziej oszczędza ciepło, im bardziej mu się to opłaca**
kampania nt. oszczędzania energii
- **Dom, który dla mnie oszczędza**
kampania nt. budownictwa energooszczędnego
- **Segregujesz... i śmiecisz mniej!**
kampania nt. segregacji śmieci
- **Ekoszyk**
kampania namawiająca do ekologicznego stylu życia

Zgodność z prawem

- udokumentowanie spełniania obowiązujących wymagań prawnych oraz identyfikacja nowych lub zmieniających się uwarunkowań w celu utrzymania tej zgodności
- usprawnienie mechanizmów m.in. stałego nadzoru nad zgodnością działań z obowiązującymi wymaganiami prawa
- redukcja ryzyka nałożenia kar z uwagi na niedopełnienie obowiązków wynikających z prawa środowiskowego

- Coroczny przegląd zgodności z prawem w obszarze wymagań prawnych i innych dotyczących środowiska

Inne wymagania – umowy dotyczące ochrony i korzystania ze środowiska odnoszące się do działalności Ministerstwa Środowiska, kodeksy postępowania lub zasady, do których stosowania organizacja dobrowolnie się zobowiązała

- Coroczne audyty wewnętrzne oraz weryfikacja

Źródło inspiracji, nowe spojrzenie

Audyt = badanie zgodności z wymaganiami (nie kontrola)

- Regularny monitoring celem zapewnienia informacji zwrotnej w kwestiach celów i zadań środowiskowych MŚ oraz zgodności z obowiązującymi wymaganiami prawnymi w obszarze ochrony środowiska

Wiarygodność efektywności

- potwierdzenie osiągniętych efektów środowiskowych przez niezależnego, zewnętrznego weryfikatora środowiskowego
- zwiększenie wiarygodności poprzez otwarty dialog z interesariuszami za pomocą zwalidowanej deklaracji środowiskowej

MINISTERSTWO
ŚRODOWISKA

MINISTERSTWO
ŚRODOWISKA

MINISTERSTWO
ŚRODOWISKA

DEKLARACJA ŚRODOWISKOWA ZA ROK 2013

Obszar	Cele	Termin zakończenia
Energia/emisje	Termomodernizacja budynku MŚ zmniejszająca zapotrzebowanie na energię	31.10.2015
Energia/emisje	Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, poprawa efektywności energetycznej <i>(realizacja projektów w ramach Krajowego systemu zielonych inwestycji (Green Investment Scheme – GIS))</i>	31.12.2015
Edukacja ekologiczna	Podnoszenie świadomości ekologicznej Polaków w zakresie: efektywnego wykorzystywania zasobów, racjonalnego postępowania z odpadami, zapobiegania zmianom klimatu i adaptacji do zmian klimatu	31.12.2013
Odpady	Poprawa efektywności w dziedzinie segregacji odpadów	31.12.2014 31.12.2015

Cel: termomodernizacja

Termomodernizacja budynku zmniejszająca zapotrzebowanie na energię pierwotną o **78 %** (na podstawie raportu z audytu energetycznego)

➤ W związku z przesunięciem środków na realizację celu na rok 2014 przesunięto również termin jego realizacji na lata 2014-2015. Rozpoczęcie projektu nie nastąpiło w 2013 roku. W dniu 17.02.2014 r. została podpisana umowa z Wykonawcą na wykonanie termomodernizacyjnych robót budowlano-instalacyjnych z terminem realizacji do dnia **31 października 2015 r.**

Cel: zmniejszenie emisji

Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, poprawa efektywności energetycznej

➤ Realizacja projektów w ramach Krajowego systemu zielonych inwestycji (Green Investment Scheme – GIS).

➤ Stan na dzień 15.04.2014 r.:

- Ilość rozpoczętych projektów – 352
- Ilość zakończonych projektów – 225

Efekty ekologiczne oczekiwane do uzyskania w wyniku realizacji projektów lub programów, którym udzielono wsparcia finansowego do 31.12.2013 r.-

redukcja/ograniczenie emisji CO₂ o 1 015 389,67 Mg/r

Cel: edukacja ekologiczna

Podnoszenie świadomości ekologicznej Polaków w zakresie: efektywnego wykorzystywania zasobów, racjonalnego postępowania z odpadami, zapobiegania zmianom klimatu i adaptacji do zmian klimatu

➤ Realizacja projektów podnoszących świadomość ekologiczną różnych grup społecznych / kształtujących pożądane zachowania

1. Kampania dot. wykorzystania zasobów składała się z komponentu telewizyjnego i internetowego.

Zasięg komponentu telewizyjnego: ok. 2 000 000 internetowego – 25 tys. osób.

Cel: edukacja ekologiczna

2. Zasięg kampanii *Ekoszyk*:

prasa – 1 067 828

radio – 2 262 152

telewizja – 266 378

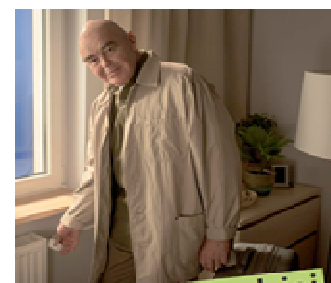
Internet – 7 877 210 osób

3. Zasięg telewizyjnej kampanii o oszczędzaniu ciepła – 31 mln osób.

4. Zasięg internetowej kampanii promującej portal www.naszemiesci.pl – 255 763 osób.

5. W projekcie szkoleniowym „Zielone miasta - w stronę przyszłości!” wzięło udział 289 urzędników samorządowych.

6. Z *EKO*komiksu skorzystano ponad 33 tys. razy, a w gry edukacyjne zagrano ponad 80 tys. razy.

Polak tym bardziej
oszczędza ciepło,
im bardziej
mu się to opłaca.

MINISTERSTWO
ŚRODOWISKA

- stymulowanie wdrażania innowacji technologicznych w celu sprostanania kluczowym wymaganiom systemu (np. ciągłego doskonalenia)

<http://www.naukawpolsce.pap.pl>

USŁUGA CENTRALNEGO WYDRUKU

W Ministerstwie Środowiska dostępna jest usługa centralnego wydruku umożliwiająca **wykonywanie kopii, wydruków oraz skanowania dokumentów** na wielofunkcyjnych urządzeniach **wykorzystujących technologię wielokrotnego wydruku** poprzez użycie specjalnego, wymazywalnego tonera, pozwalającego na kilkakrotne **użycie tej samej kartki i robienie notatek długopisami**, których pismo można także usunąć za pomocą w/w urządzenia. Zastosowanie takiego rozwiązania ma na celu ograniczenie zużycia papieru.

ELEKTRONICZNA INFORMACJA KADROWA

W celu poprawy jakości usług wdrożono elektroniczny system informacji kadrowej, dzięki któremu każdy z pracowników ma bezpośredni dostęp ze swojego PC do danych kadrowych zgromadzonych w bazie MŚ

E-WNIOSKI

Elektroniczny system wnioskowania o urlop

Instalacja darmowego modułu E-LEARNINGU

Trwają prace nad wdrożeniem EZD... (system elektronicznego zarządzania dokumentami autorstwa Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku)

- Wzrost efektów ekonomicznych działalności poprzez ograniczenie zużycia surowców, wody i energii/ redukcję ponoszonych opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska

MINISTERSTWO
ŚRODOWISKA

Porównując dane za rok 2009 oraz za rok 2011,
ministerstwo zużyło:

- 50 918 m³ gazu ziemnego mniej (ok. 81 000 PLN oszczędności)
- 4 114 l benzyny mniej (ok. 20 000 PLN oszczędności)
- 800 m³ wody mniej (ok. 6 100 PLN oszczędności)
- 115,37 MWh mniej (2010 - 2011) (ok. 67 000 PLN oszczędności)
- 97,7 m³ odpadów komunalnych mniej (ok. 1 330 PLN oszczędności)
- 1,38 t makulatury mniej (ok. 100 PLN oszczędności)
- 193 000 A4 arkuszy papieru mniej (2010 - 2011) (ok. 6 000 PLN oszczędności)

- **W każdej jednostce funkcjonuje nieformalny system zarządzania środowiskowego**

część ogólnego systemu zarządzania

system nadzorowania i oceny wpływu działalności organizacji na środowisko
oraz działań mających na celu minimalizację negatywnego wpływu

➤ **Zasada gospodarności i oszczędności**

ustawa o finansach publicznych (art. 28.ust. 3): „Wydatki publiczne powinny być dokonywane:

w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów.”

➤ **Kontrola zarządcza - adekwatna, skuteczna i efektywna**

stanowiąca ogół działań podejmowanych dla zapewnienia realizacji celów i zadań w sposób zgodny z prawem, efektywny, oszczędny i terminowy.

MINISTERSTWO
ŚRODOWISKA

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Małgorzata Stelmaszczyk
malgorzata.stelmaszczyk@mos.gov.pl
Departament Ochrony Powietrza
tel. (22) 5792 785
fax (22) 5792 217

Ministerstwo Środowiska
www.mos.gov.pl